

Michael Herslund: "Historiske aspekter af magtens legitimering".

Projektet undersøger forskellige typer af magtlegitimering fra den grundlæggende modsætning mellem den græske opfattelse af de frie borgere og det orientalske despoti (som grækerne opfattede det!) til moderne tiders demokratiske velfærdsstat, hvor den enkeltes frihed begrænses til gengæld for statens forsørgelse og beskyttelse. Mellem disse to er der ikke noget kontinuerligt forløb eller udvikling, idet man mellem disse to yderpunkter finder mange forskellige typer statsdannelser og magtlegitimeringer. Alene inden for Romerriget er der store forskelle mellem republikkens oligarki (og spredte forsøg på skabelse af demokrati) og den sene kejsertids despoti efter orientalsk forbillede, som fra og med Constantin finder sin religiøse begrundelse i den kristne religion. Og i den europæiske historie fremstår feudalsamfundet tilsyneladende som en sær undtagelse, idet magten i denne samfundstype udspringer af et privatretligt (kontraktuelt) forhold mellem enkeltpersoner. I virkeligheden bygger feudalstaten dog på nogle principper som den deler med den moderne velfærdsstat, idet oprindelsen til systemet må søges i den enkeltes afgivelse af frihed (personlig og økonomisk) til gengæld for beskyttelse og sikkerhed. Modellen lever videre gennem det meste af Europas historie og afskaffes vel først definitivt i 1918 med Østrig-Ungarns sammenbrud og følgende opsplitning, i og med at den eneste legitimering af magten i Habsburg-monarkiet netop var monarkiet, altså et dynastisk-feudalt princip ifølge hvilket alle borgere principielt skyldte monarkiet troskab. Afløseren for det feudale samfund, nationalstaten som den blev opfattet siden den franske revolution og sat i begyndende system fra og med 1848, viser samtidig, dvs. fra 1918 og frem, forskellige tendenser, hvoraf flere med deres overdrevne vægt på folkelig og racemæssig enhed må opfattes som perverteringer af nationalstatsprincipperne. Men denne pervertering ligger indbygget som et latent træk ved nationalstaten, i og med at magten i denne begrundes i og legitimeres af et folkeligt (etnisk, sprogligt) fællesskab. Den overdrevne nationalisme, som den fremtræder i de fascistiske stater i 1920'erne og 30'erne går i virkeligheden også tilbage til den græske selvopfattelse, men bygger på dens indbyggede overlegenhedsfølelse over for "barbarerne" snarere end på dens mere positive side, nemlig tanken om staten som en forening af frie borgere.

Det er disse aspekter ved europæiske statsdannelser og forfatninger projektet ønsker at sammenligne og beskrive med hovedvægten på de gennemgående ligheder der kan etableres mellem forskellige tiders og landes opfattelse af magtens legitimering.

Klavs Odgaard Christensen: "Nationalstaten og den europæiske integrationsproces. Samling eller splittelse i fremtidens Europa?"

Målet med dette projekt er at undersøge hvorvidt der kan drages en historisk parallel mellem konstruktionen af den europæiske nationalstat i det 19. århundrede og de aktuelle politiske bestræbelser på at styrke bevidstheden om EU blandt nationalbefolkninger i såvel nuværende som kommende EU-lande.

Med andre ord: Er den europæiske integrationsproces i virkeligheden en form for nationsbyggeri (nation-building), hvor målet er at videreudvikle Den europæiske Union til et mere sammentømret politisk og kulturelt fællesskab, som nationalbefolkninger rundt om i de europæiske stater kan identificere sig med og slutte op om uanset nationale tilhørsforhold og religiøse og sproglige forskelle? Hvis dette synes at være tilfældet, så kan der siges at være en ganske interessant udvikling i gang, som har ikke uvæsentlige fællesstræk med opkomsten og udviklingen af nationalstaten for mere end hundrede år siden.

Set ud fra et historisk perspektiv har det afgørende ved legitimeringen af de europæiske nationalstater der fulgte i kølvandet på Den franske Revolution, og som var en politisk proces der kulminerede i det 19. århundrede, været selve tanken om nationen som en politisk, kulturelt og sprogligt homogen enhed. Med opbygningen af nationale parlamenter, retsinstanter og legitimeringen af magten ekspliciteret i nationale lovgivninger, samt ikke

mindst integrationsbestræbelser som harmonisering og centralisering af magten i de nationale institutioner, lykkedes det i vid udstrækning at få spredt idéen til befolkningerne om at tilhørte et nationalt fællesskab, og at de besad en national identitet. Følgende er nogle af de centrale spørgsmål som vil blive analyseret og diskuteret i projektet:

- Er det en tilsvarende udvikling der for tiden foregår i EU?
- Kan der med udsigt til et større EU i fremtiden skabes en form for fælles supranational europæisk identitet, der kan forene de europæiske nationalbefolkninger på tværs af nationale grænser og en gang for alle udviske de sidste ideologiske grænsedragninger mellem Øst- og Vesteuropa fra Den kolde Krig?
- Kan den omsiggribende europæisering betyde nationalstatens endeligt som den primære identifikationsramme for de europæiske befolkninger?

Det er med andre ord vigtigt at holde sig for øje at nationen gennem det 20. århundrede har haft afgørende betydning for befolkningerne i Europa, idet de nationale fællesskaber har fungeret som afgrænsede og forestillede fællesskaber. Men efter Murens fald, den kolde krigs afslutning og den stigende globalisering med deraf følgende transnationale udvekslinger er spørgsmålet om nationalstaternes epoke er ved at rinde ud, og om det fører til samling eller splittelse i fremtidens Europa.

Erik Lonning: "En forfatning for Europa – på baggrund af konventets udspil?"

Når man taler om forfatninger, er det traditionelt i forbindelse med nationalstater. Forfatninger foreskriver kortfattet de principper, som al anden lovgivning skal udgå fra – som fx magtens fordeling på de tre magtinstanser, og de borgerlige rettigheder.

Men KONVENTET har fået til opgave at udforme forslag til noget, der adskiller sig kvalitativt fra de hidtidige EU-traktater – og som forsøgsvis er blevet kaldt en "forfatningstraktat", men som kunne blive til en forfatning i traditionel forstand. Derfor vil det blive interessant at følge KONVENTETS arbejde, der nu er gået fra "Lyttefasen" over "Analysefasen" til "Forslagsfasen", hvor KONVENTET fremsætter konkrete anbefalinger og forslag, der skal munde ud i en ny traktat/forfatning/forfatningstraktat på regeringskonferencen i 2004. "Forslagsfasen" er meget vigtig, idet KONVENTET skal sammenfatte de mange synspunkter fra alle sider – noget der får meget store konsekvenser for det udvidede EU fra 1. maj 2004.

Dette projekt vil dels analysere KONVENTETS forslag, dels følge den debat, der skal munde ud i den næste regeringskonference i 2004 – for at kunne skitsere konturerne af det fremtidige EU-samarbejde – med særlig henblik på magtforholdet mellem store og små medlemslande, herunder Danmarks tilpasning på baggrund af forbeholdene fra 1993.

Ramona Samson: "Samspillet mellem kultur og politik i EU's østudvidelse".

Østudvidelsen er i politisk, social og økonomisk, men også kulturel, sproglig og identitetsmæssig henseende den mest signifikante begivenhed i Europas nyere historie. Omend der fra både politiske og akademiske miljøer har været betydelig opmærksomhed om EU's østudvidelse, er de kulturelle aspekter af denne proces kun blevet sporadisk belyst.

Projektet vil studere samspillet mellem kulturelle dynamikker i Central- og Østeuropa og processer i det politiske rum i forbindelse med udvidelsen af den Europæiske Union. Studiet tager afsæt i socialkonstruktivismens forestilling om politiske processers afhængighed af individuelle og kollektive forestillinger. Tilgangen fokuserer på hvordan mennesker enten som aktører eller tilskuere opfatter den politiske "virkelighed", og hvordan det påvirker deres holdninger og handlinger. Projektets grundlæggende præmis er at politiske processer er under konstant påvirkning fra den kulturelle kontekst de udspilles i. Fænomener som magt og autoritet er stærk kulturelt sensitive. Politik og kultur bør studeres som parallelle og dog

gensidigt forbundne strukturer med selvstændige dynamikker. Projektet vil gennem bl.a. komparative studier af udvalgte lande fra den tidligere østblok søge at identificere og konceptualisere aspekter af samspillet mellem national kultur og europæisk politik. Vægten vil blive lagt på perioden efter revolutionsåret 1989.

Kathrine Ravn Jørgensen: "Nationalkirkemodeller i EU-landene".

Nationalkirkemodellerne i EU-landene er forskellige. Det britiske huser tre nationale kirker: den anglikanske Church of England, den presbyterianske Church of Scotland og den af staten uafhængige Church of Wales. I Finland er der to nationale kirker: en protestantisk og en lille ortodoks. I Tyskland har både den protestantiske og den katolske kirke en vis tilknytning til staten. I Danmark understøtter staten Den danske Folkekirke. I Frankrig har kirke og stat været adskilt siden 1905, og den svenske kirke fik sidste år sin nuværende ordning, der løsrev den fra staten. Med andre ord: Kirkeligt består EU af en myriade af religiøse ordninger, som alle har deres helt specielle historiske, nationale og teologiske årsager til at se ud, som de gør. Når de 10 nye medlemslande bliver en del af EU, vil det se endnu mere broget ud.

Jeg vil i mit delprojekt forsøge at besvare følgende spørgsmål: Hvordan ser nationalkirkemodellerne ud i flere af de europæiske lande? Hvilken rolle spiller nationalkirkerne – eller mangel på samme – for de respektive landes identitet og selvforståelse? Og hvad betyder EU for de europæiske kirkeordninger? I beskyttelsen af religiøse mindretal sker der en harmonisering. Dels er der reglerne i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention om religionsfrihed, dels Europarådets bestemmelser om det samme. Men vil denne harmonisering også komme til at gælde for de europæiske kirkeordninger? Det er spørgsmål som debatteres både i og uden for Danmark i dag.

Irène Baron: "Retskulturerens diversitet i lyset af den europæiske integration".

Projektets formål er at undersøge, hvorvidt tre så forskellige retskulturer som den danske, den franske og den engelske påvirkes af integrationsbestræbelserne i Europa, således som de især kommer til udtryk i de to europæiske domstoles retspraksis (Den Europæiske Menneskerettigheds-domstol i Strasbourg og EF-Domstolen i Luxembourg).

Ved retskultur forstår jeg den del af et lands retsorden, som manifesterer sig i domstolenes fortolkningsstil eller med andre ord i den metode dommerne anvender, når de går fra en almindelig regel til en konkret afgørelse. Retskultur omfatter således den tænkning, der karakteriserer jurister med en fælles tradition, en fælles kulturel identitet og ikke mindst et fælles sprog, og den vil derfor nødvendigvis være forskellig i Danmark, Frankrig og England.

Heroverfor har man siden 50-erne haft to europæiske domstole, som i stadig stigende grad spiller en aktiv rolle i forbindelse med integrationsprocessen i Europa. Da de er sammensat af jurister med forskellig retskulturel baggrund, er deres fortolkningsstil ikke forankret i en bestemt kultur men er snarere resultatet af et kompromis mellem forskellige traditioner sammenholdt med en politisk beslutning om at fremme integrationen i Europa.

Projektet har et dobbelt sigte:

1. På grundlag af retsteoretisk forskning at beskrive de træk, der karakteriserer henholdsvis dansk, fransk og engelsk retskultur
2. Med udgangspunkt i nogle konkrete sager at afdække, hvilke konsekvenser de supranationale domstoles formålsbestemte og dynamiske fortolkningsstil får for retsudviklingen og det juridiske begrebsapparat i nationalstaterne.

Viktor Smith: "Post-socialistisk retskultur i europæisk perspektiv: gammel vin på nye flasker og omvendt. Skitse til en interdisciplinær analysemodel med retslingvistisk udgangspunkt".

Retssystemet og retskulturen i dagens Russiske Føderation er et produkt af godt 1000 års udvikling, som i nogle henseender har været snævert forbundet med (rets)udviklingen på det øvrige europæiske kontinent, og i andre har været underlagt helt egne idiosynkratiske lovmæssigheder dikteret af landets geo-sociale egenart og foranderlige politiske betingelser, som samtidig kan siges at rumme en egen monolitisk kontinuitet (bojarvælde, selvherskervælde, socialistisk totalitarisme, præsidentstyre under finansielt oligarki). Dette har affødt en lang række indre spændinger og paradokser på bl.a. det retlige område og betyder samtidig, at sammenligningen med det øvrige Europa bliver særdeles teorifølsomt. Man kan – afhængigt af den valgte analysemodel – nå frem til modstridende resultater, fx en høj grad af lighed og kompatibilitet med vesteuropæisk retsopfattelse hhv. afgrundsdybe forskelle og uoverstigelige (rets)kulturelle barrierer. Projektet sigter mod at bidrage til en præcisering og afgrænsning af de relevante analyseniveauer, med særlig vægt på en sondring mellem (1) ret forstået som et sæt af regler og begreber (law-as-rules), der fremstår som et teoretisk konstrukt eller "metasprog" opstået gennem løbende udveksling af tankegods i en tværnational retlig diskurs og (2) ret forstået som en retskultur, der er dybt forankret i præjuridiske begreber og forestillinger hos de enkelte rets subjekter og i de kultur- og samfundsspecifikke relationer imellem dem. Der tages bl.a. afsæt i Louis Hjelmslevs videreudvikling af F. de Saussures sondring mellem form og substans med sigte på såvel sproget som dets sammenhæng med den udenomssproglige "mening", der i sig selv kan gøres til genstand for en strukturalistisk analyse med udskillelse af en (ikke-sproglig) form og en (ikke-sproglig) substans, som blot må foretages af "de ikke-sproglige videnskaber". Her er retsvidenskaben ét nærliggende bud. Som empirisk udgangspunkt inddrages: (1) Privatrettens begrebsapparat og tænkning, der i russisk ret fremstår som ikke bare et lån fra, men en selvstændig videreudvikling af den romerretlige tradition og det 19. århundredes pandektvidenskab, men samtidig har tjent som instrument til at stadfæste selve kernen i den socialistiske retsorden (ejendomsret til produktionsmidlerne etc.) og nu til dens gradvise afvikling. (2) Forfatningsretten, som i Rusland har stået i løbende dialog med den europæiske idehistorie siden oplysningstiden, men med meget forskelligt resultat. Særligt ses på de frihedsrettigheder der er stadfæstet i forfatningen af 1993, og disses kompatibilitet med den herskende retskultur.

Franck Pondevie: "Moral og internationale relationer".

"Kan internationale relationer være moralske" er projektets grundlæggende spørgsmål. Ønsket om en moralisering af internationale relationer genopstod i starten af 90'erne efter Murens fald og blev udtrykt af USA's præsident George Bush. Ideen kommer oprindeligt fra den angelsaksiske verden, idet det var USA's præsident Thomas Woodrow Wilson, som efter første verdenskrig formulerede et ønske om mere moralske internationale relationer. Den nye wilsonisme rejser to spørgsmål, som åbner en vigtig diskussion, som dette projekt skal bidrage til: Hvad vil det sige at handle på en moralsk måde? Og hvordan kan man tvinge de andre til at respektere moralen (underforstået dem der har en anden opfattelse af moralen)?

For at kunne diskutere disse spørgsmål har jeg valgt at fokusere min analyse på udviklingen af den Europæiske Union i forbindelse med en definition af en fælles udenrigspolitik. Mit udgangspunkt ligger i en overbevisning om at en bedre organisering af multipolaritet er en forudsætning for både etiske og pragmatiske internationale relationer, som EU ville kunne bidrage til under forudsætning af at den er en magt, dvs. at den også har en udenrigspolitik

Jeg vil i mit projekt primært lægge vægt på Frankrigs ønske om at EU definerer en fælles udenrigspolitik og dermed bliver en magt som kan være med til at organisere multipolariteten og dermed skabe mere moralske og pragmatiske internationale relationer.